

## O‘ZBEKISTON SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHDA ERISHILAYOTGAN YUTUQLAR

*Oriental universiteti “Moliya va menejment  
kafedrası v.b dotsenti, i.f.n.,*

**Ergashov Ilxomjon Obodovich**

Email - [ilxomjonergashev849@gmail.com](mailto:ilxomjonergashev849@gmail.com)

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti*

*“Soliqlar va budget hisobi” fakulteti talabasi*

**Umaraliyev Asrorbek Abdurashidovich**

Email – [asrorbekumaraliyev80@gmail.com](mailto:asrorbekumaraliyev80@gmail.com)

**Annotatsiya.** Maqolada O‘zbekiston soliq boshqaruv tizimida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi va ularning samaradorligi haqida muhim takliflar va tavsiyalar berilgan. O‘tgan yillarda soliq yig‘ish, hisob-kitob va kuzatish jarayonlarida sun‘iy intellekt avtomatlashtirilgan tizimlar kabi zamonaviy texnologiyalarni amalda qo‘llash orqali soliq tushumlarini oshirish, soliqlarni boshqarish shaffofligini ta‘minlash va soliq to‘lovchilar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish bo‘yicha erishilgan haqida tahlil qilinadi. Soliq tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanishda erishilgan yutuqlar haqida yoritilgan.

**Kalit so‘zlar:** soliq tizimi, raqamli texnologiyalar, soliq islohotlar, avtomatlashtirish, davlat budget tizimi, kompyuter texnologiyalari, soliq to‘lovchilar, soliq tushumlari, soliq huquqbuzarliklar, soliq siyosati, budget barqarorligi,

### KIRISH

O‘zbekiston soliq tizimi iqtisodiyotning asosiy ustunlaridan biri hisoblanadi, uning rivojlanishi iqtisodiy erkinlikni ta‘minlashda katta ahamiyatga ega. Birinchi prezidentimiz aytganlaridek: birinchi navbatda hal qilinuvchi asosiy vazifa - bu barqaror va mutanosib sur‘atlarda rivojlanishni hamda asosiy o‘zgarishlar va modernizatsiyalashni ta‘minlash, uning eng asosiy tarmoqlarini texnik va texnologik jihatdan yangilash, soliq siyosatini yanada erkinlashtirishdan iboratdir. Mustaqillik yillarida soliq tizimini takomillashtirish, soliq organlari faoliyati samaradorligini oshirish, ularning zamonaviy axborot texnologiyalarni qo‘llashlari uchun barcha qulay sharoitlar yaratildi. Bundan tashqari “Qog‘ozsiz ish yuritish texnologiyasiga butunlay o‘tish chora tadbirlari ham keng joriy etildi. O‘zbekiston Respublikasining 2003-yil 11-dekabrdagi “Axborotlashtirish to‘g‘risidagi”gi, “Elektron imzo to‘g‘risidagi”gi, qonunlari qabul qilindi. Qabul qilingan qonunlar soliq tizimiga tegishli bo‘lib amaliyotda qo‘llab kelinmoqda. Bu ishlar o‘z navbatida, soliq to‘lovchilar va davlat o‘rtasida munosatlarni

yaxshilash, soliq to'lash jarayonini soddalashtirishga imkon yaratadi. Axborotlarni kirib kelishini milliy tizimini shakllantirish soliq va jamiyat hayotining barcha sohalarida ilg'or axborot texnologiyalarini, kompyuter texnologiyalari va telekommunikatsiya vositalarini ommaviy ravishda targ'ib qilish hamda ulardan foydalanish, fuqarolarning axborotga ortib borayotgan ehtiyojlarini yanada qondirish maqsadida asosiy vazifalar belgilandi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Davlat soliq qo'mitasining global axborot tarmog'ini tashkil etish to'g'risidagi" qarorlari qabul qilindi. Shu bilan bir qatorda hozirgi kunda soliq organlari zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda soliq to'lovchilarga axborot xizmatlar ko'rsatish va elektron hujjatlar taqdim etish, yanada takomillashtirishga erishilomoqda. Ushbu soliq tizimida amalga oshirilgan o'zgarishlar soliq tizimini shaffof ishlashini davlatning soliq tizimini mustahkamlashga xizmat qiladi.

### **METODOLOGIYA**

Ushbu maqolada O'zbekiston soliq tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali erishilgan yutuqlar va kutilayotgan barcha o'zgarish va natijalarni o'rganish uchun sifatli va miqdoriy usullardan foydalanildi. Soliq tizimidagi islohot yangiliklarni chuqur o'rganib tahlil qilish uchun davlat hujjatlari, hukumat qonun qarorlari va xalqaro soliq organlari hisobotlari kabi rasmiy manbalardan foydalanildi. Soliq yig'imlari miqdori, soliqqa tortish ko'rsatkichi va davlat budjetiga tushumlarning o'sishi kabi amaliy ko'rsatkichlarni raqamlar asosida to'plashda va soliq tizimiga zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etishdan oldingi va keying davrlar natijalar solishtirishda tadqiqot va tahlil qilindi. Bundan tashqari soliq tizimida raqamli texnologiyalarni samaradorligi va tashkil etilishi bo'yicha xorijiy mamlakatlarning ilg'or amaliyotlari bilan solishtirma tahlillar o'tkazildi. Ushbu jarayonda soliq tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanishda erishilgan yutuqlar va kelgusida amalga oshiriladigan ishlar o'rganildi. Shuningdek soliq to'lovchilar va davlat o'rtasida raqamli texnologiyalardan foydalanishda erishilgan yutuqlar samaradorligi monitoring qilindi. Ushbu tadqiqot davlat budjetini barqarorligini ta'minlash va iqtisodiy rivojlanish shu bilan birga boshqa sohalarda ham rivojlanish uchun raqamli texnologiyalarning o'rni va ahamiyatini ochib berishga yordam beradi.

### **TAHLIL VA TAHLIL NATIJALARI**

O'zbekiston soliq tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanishda erishilgan yutuqlar va rejalashtirilayotgan islohotlarni tahlil qilish natijalari bir necha muhim tomonlarni ko'rsatadi. Raqamli texnologiyalardan foydalanish natijasida davlatimiz budjet tizimini soliq to'lovlari bilan to'ldirish erkinligi turli xil soliq huquqbuzarliklarni aniqlash va uni oldini olishga ham erishib kelinmoqda. Bu esa o'z navbatida soliq xizmatlari sifatini yaxshilash va soliq to'lovchilar uchun

qulay sharoit yaratish imkonini beradi.

## O‘ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI NATIJALARI

1-jadval

| Yillar kesimida | Izoh                                                                                                      |
|-----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2021-yil        | Davlat budjetiga 2021-yil 31-dekabr holatiga soliq tushumi <b>127 970</b> (mlrd.so‘m) tashkil qildi.      |
| 2022-yil        | 2022-yil 31-dekabr holatiga ko‘ra davlat budjetiga soliq tushumi <b>148 388</b> (mlrd.so‘m) tashkil etdi. |
| 2023-yil        | 2024-yil 1-yanvar holatiga ko‘ra bir yillik soliq tushumi <b>165 918</b> (mlrd.so‘m) tashkil etdi.        |

1-jadval tahlilda yillar kesimida keltirilgan asosiy natijalar o‘z izohini aniq va tushunarli tarzda aks ettiradi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki soliq tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanishda davlat budjetiga soliq tushumlari yildan – yilga oshib bormoqda. Misol uchun: 2021-yildagi soliq tushumi 2022-yilda 20 418 (mlrd.so‘m) miqdorida oshgan bu katta natijalarga olib kelmoqda soliq tushumlari yildan yilga sezilarli darajada o‘smoqda. Bu nafaqat soliq tizimida balki boshqa sohalarni ham rivojlantirishga va aholi turmush tarzini yaxshilashga yordam beradi. Soliq tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanish bo‘yicha amalga oshirilgan islohotlar davlat budjetini to‘ldirishni yaxshilagan. Bu soliq tizimini boshqarish samaradorligini keskin darajada oshirgan. Raqamli axborot texnologiyalari nafaqat soliq tizimiga va xalqaro savdoga iqtisodiyotning barcha sohalar va tarmoqlariga kirib kelishi, ularni boshqarish, loyihalashtirish rejalarini belgiladi. Shuningdek korrupsiyani turli xil qog‘ozbozliklarni kamaytirdi, soliq to‘lovchilarga soliq to‘lash tizimini soddalashtirishga erishildi va elektron hujjatlar yuritish takomillashtirildi.

## XULOSA VA TAKLIFLAR

Soliq tizimida olib borilayotgan islohotlar, raqamli texnologiyalardan foydalanish, davlat budjetini barqarorligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega va yangi natijalarga erishishga olib keladi. Bu yutuqlar soliq tizimining yanada rivojlantirishga va yangi raqamli texnologiyalarni jalb qilishga yordam beradi. Axborot texnologiyalarni qo‘llashni rivojlantirish soliq tizimini va iqtisodiyotdagi barcha sohalarga ijobiy ta‘sir ko‘rstadi.

Bu jarayonlar elektron hisob-fakturalar onlayn kuzatuv tizimlari va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish soliq yig‘imlarini oshirishga yordam beradi. Hozirgi kundagi soliq mobil ilovalarini yanada takomillashtirish bu esa soliq to‘lovchilarga yanada qulayliklar yaratadi. Bu ishlar davlat soliq tizimida

rivoshlanishiga xavflarni kamaytirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari xorijiy mamlakatlar soliq tizimini soliq siyosatini o'rganish va yangi metodlarni o'zimizda amalda qo'llash bu esa soliq tizimini yanada rivojlanishga olib keladi. Soliq xodimlarining savodxonligini oshirish va soliq tizimiga bo'lgan munosabatlarini o'zgartirish ularni xalqaro darajada malakalarini oshirish kerak. Soliq organlari va soliq to'lovchilari yirik tadbirkorlar bilan munosabatlarni yaxshilashga olib keladi. Yirik soliq to'lovchilarga imtiyozlar berish soliq to'lash jarayonini yanada soddalashtirish ularni soliq tizimiga bo'lgan qarashlarini o'zgartiradi, bundan tashqari davlat budjetini oshishiga imkon yaratib beradi.

O'zbekiston soliq tizimida zamonaviy mexanizmlarni joriy qilish soliq tizimini yaxshilashga aholi va davlat o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilash davlat budjetini yanada oshirishga soliq tizimining samarali va barqaror bo'lishiga xizmat qiladi.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.**

1. O'zbekiston Respublikasining 2003-yil 11-dekabrda "Axborotlashtirish to'g'risidagi" qonunlari.
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining choraklik/ yillik tahliliy va statistik ma'lumotlar soliq.uz
3. Lex.uz - qonunchilik hujjatlari milliy bazasidagi soliq tizimiga oid qonunlar va normativ hujjatalar.
4. Soliq tizimida axborot texnologiyalari I. Habibullayev
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi